

Opinion i Socjologia

**Kryzysy,
media i emocje**
Modelowanie nastrojów
opinii publicznej
w dobie fake newsów
i sztucznej inteligencji

UNIWERSYTET ŚLĄSKI
WYDAWNICTWO

**Barbara
Orzeł**

Barbara Orzeł – kulturoznawca i medioznawca, doktor nauk humanistycznych, adiunkt w Instytucie Nauk o Kulturze Uniwersytetu Śląskiego. Obecnie prowadzi badania w dziedzinie humanistyki cyfrowej, sztucznej inteligencji, mediów społecznościowych oraz zachowań konsumpcyjnych. Autorka monografii *Appleizacja kultury. Zmiana zachowań komunikacyjnych w kontekście nowych mediów* (2014) oraz *Aplikacja mobilna jako zjawisko kulturowe* (2017), a także *Kulturowe i społeczne konteksty pandemii COVID-19* (2021). Redaktorka tomu *Co nowego w nowych mediach? Transformacje, perspektywy, oczekiwania* (2019).

Kryzysy, media i emocje

Modelowanie nastrojów opinii publicznej
w dobie fake newsów
i sztucznej inteligencji

Barbara Orzeł

Kryzysy, media i emocje

Modelowanie nastrojów opinii publicznej
w dobie fake newsów
i sztucznej inteligencji

Wydawnictwo Uniwersytetu Śląskiego • Katowice 2025

Seria: *Oikos*. Komparatystyka Literacka i Kulturowa (6)

Redaktor serii

Aleksandra Kuncce

Rada naukowa serii

Magdalena Abraham-Diefenbach, Piotr Bogalecki, Ilona Copik, Vicente Durán Casas, S.J., Danú Alberto Fabre Platas, Zbigniew Kadłubek, Dariusz Kulas, Ewa Łukaszyk, Tadeusz Miczka, Alina Mitek-Dziemba, Ekaterina Nikitina, Krystyna Paradowska, Paweł Paszek, Karolina Pospiszil, Tadeusz Sławek, Olga Topol

Recenzje

Mirosław Filiciak

Arkadiusz Lewicki

Patronat

Polskie Towarzystwo
Badań nad Filmem
i Mediami

Spis treści

Wstęp. Czym jest prawda, gdy „świat wypadł z formy”? 9

I KWESTIE DEFINICYJNE 15

ROZDZIAŁ 1. Kryzys 17

Najważniejsze definicje 17

Typologie kryzysów 21

Rola mediów w czasie kryzysu (uwagi wstępne) 25

ROZDZIAŁ 2. Dezinformacja, fake news i postprawda 31

Czym jest dezinformacja? 31

Fake news 37

Pojęcie postprawdy 41

ROZDZIAŁ 3. Sztuczna inteligencja i technologia deepfake – konteksty, implikacje, perspektywy 47

Pojęcie sztucznej inteligencji 47

Technologia deepfake 55

Postscriptum. Digital Services Act, Digital Markets Act i AI Act
w służbie bezpieczeństwa użytkownika 71

Spis treści

ROZDZIAŁ 4. Sentiment Analysis – na czym polega analiza wydźwięku?	77
Natura emocji. Klasyfikacje ludzkich emocji	77
Przetwarzanie języka naturalnego (NLP)	82
Na czym polega analiza wydźwięku/sentymentu?	86
CLARIN – cele Europejskiej Infrastruktury Badawczej oraz oferowane usługi w dziedzinie analizy sentymentu	89

II SZCZEPIENIA PRZECIWKO COVID-19 95

ROZDZIAŁ 5. Szczepionki przeciwko COVID -19 – krótkie wprowadzenie	97
Jak działają szczepionki przeciwko COVID-19?	101
Szczepienia a spadek zaufania do nauki	102
ROZDZIAŁ 6. Kontrowersje wokół szczepień – mechanizmy mediów	107
Kontrowersja w dobie pandemii (przypadek portalu X/Twitter)	108
Pseudoteoria	111
Dezinformacja na portalu X/Twitterze. Przypadek szczepionki AstraZeneca	114
Fake news a szczepienia	120
Szczepionkowy astroturfing	123
Teoria <i>agenda-setting</i> a newsy o szczepieniach przeciwko koronawirusowi	124
Hipoteza spirali milczenia. Elisabeth Noelle-Neumann a stanowisko dotyczące szczepień	128
Konkluzje	129
ROZDZIAŁ 7. Ruchy antyszczepionkowe a media	131
Krótką historią ruchów antyszczepionkowych	131

Chwyty erystyczne i zabiegi językowe stosowane
przez przeciwników szczepień **140**
Media społecznościowe a wzmocnienie tez
antyszczepionkowców **147**

**ROZDZIAŁ 8. Opinie dotyczące tematów kontrowersyjnych
związanych ze szczepieniami. Kształtowanie postaw
związanych z immunizacją przeciwko COVID-19: analiza
komentarzy zamieszczonych pod artykułami 157**
Postscriptum. Wykorzystanie sztucznej inteligencji
jako ochrony przed fake newsami **189**

III KRYZYS MIGRACYJNY 195

ROZDZIAŁ 9. Problematyka migracji 197
Migracja z perspektywy społeczno-kulturowej **197**
Migranci a uchodźcy – kwestie definicyjne **200**
Migracje w świetle odmienności wyznaniowej –
stereotyp muzułmanina a islamofobia **202**
Problem integracji w kontekście napływu migrantów **204**
Początki kryzysu migracyjnego w Europie **207**
Kryzys migracyjny w Europie a „sprawa polska”
(„Granica” i napływ uchodźców z Ukrainy) **211**
Pojęcie wojny hybrydowej **220**

**ROZDZIAŁ 10. Ten „Inny” – sposoby obrazowania uchodźców
w mediach 223**
Fake newsy dotyczące uchodźców z Bliskiego Wschodu
i krajów afrykańskich **228**
Fake newsy dotyczące uchodźców z Ukrainy **235**
Konkluzje – wzmocnienie odporności społeczeństwa
na dezinformację **243**

Spis treści

ROZDZIAŁ 11. Analiza wydźwięku internetowych dyskusji dotyczących kryzysu migracyjnego na platformie Reddit	249
Reddit jako źródło materiałów do analizy wydźwięku	249
Analiza wybranych dyskusji	252
IV WOJNY (NA UKRAINIE I W STREFIE GAZY)	267
ROZDZIAŁ 12. Kulturowe i społeczne konteksty wojny	269
Dlaczego wojna?	269
Definiowanie wojny	272
Wojna – zjawisko społeczno-kulturowe	277
Przyczyny wojen i trwające obecnie konflikty zbrojne	280
Geneza konfliktu rosyjsko-ukraińskiego	282
Przyczyny konfliktu izraelsko-palestyńskiego	290
ROZDZIAŁ 13. Śmierć na żywo – medialne obrazy wojny	299
„Lustra wojny”. Obraz konfliktów zbrojnych XX i XXI wieku w mediach	299
Voyeuryzm medialny a „śmierć na żywo”	307
Obrazowanie bólu i przemocy	312
Postprawda wojny	315
(Deep)fake news	326
ROZDZIAŁ 14. Analiza wydźwięku internetowych dyskusji dotyczących wojny w Ukrainie i Strefie Gazy na platformie Reddit	337
Zakończenie. Rzeczywistość na „platformach emocjonalnych”	355
Bibliografia	361
Indeks nazw osobowych	397
Summary	407

Wstęp

Czym jest prawda, gdy „świat wypadł z formy”?

„Świat wypadł z formy” (Shakespeare, 1973, akt 1, scena 5), raz po raz przestrzeń medialna jest zalewana przez różnego rodzaju kryzysy – mogą to być kryzysy wizerunkowe, społeczne, gospodarcze czy formy tak skrajne jak wojna. Wiedzę na ten temat próbujemy czerpać z różnych źródeł – obecnie najczęściej są to łatwo dostępne, przyjazne użytkownikowi media społecznościowe. Jak zauważa Maciej Mrozowski: „Każde medium tworzy własną metaforę epistemologiczną, czyli odrębne sposoby nadawania znaczeń i definiowania prawdy” (2002, s. 6). W świecie, w którym dominuje postprawda właśnie, procesy komunikacyjne niewątpliwie przyspieszają, informacja staje się wielokrotniona i często „większa niż życie” – mapa staje się większa niż terytorium (2005, s. 5–6), jak powiedziała by Jean Baudrillard. Ta „mapa” dodatkowo może zostać przedstawiona w krzywym zwierciadle – jednak na tyle atrakcyjnie, by mogła zostać przekazana dalej. Fake newsy (bo o nich mowa) dodatkowo, coraz bardziej zaawansowane (i wciąż uczące się) modele sztucznej inteligencji wspomagają działalność „dezinformatorów”, którzy otrzymują coraz lepsze i jeszcze skuteczniej „zakrzywione” newsy. Czym jest prawda

w dobie postprawdy? Sander van der Linden podkreśla, że „Efekt iluzorycznej prawdy w pewien sposób wyprzedza świadomą refleksję, ponieważ kiedy widzimy lub słyszymy coś wielokrotnie, nasz mózg reaguje szybciej na takie twierdzenia, jako że są mu znane. Nazywa się to »płynnością poznawczą« i niestety – mózg często błędnie interpretuje taki odbiór przekazu jako znak jego prawdziwości. Innymi słowy, nasz mózg przypisuje wyższą wartość logiczną twierdzeniom, które poznaliśmy już wcześniej. Badania wskazują na jedną problematyczną konsekwencję takiego zjawiska: wielokrotny kontakt z fałszywymi wiadomościami powoduje, że z czasem ludzie uznają mniej etyczne dzielenie się z innymi takim przekazem, ponieważ zaczynają go uznawać za prawdziwy” (2024, s. 37–38).

Fake newsy emitowane w mediach społecznościowych przyczyniły się do spadku zaufania do nauki, co w rezultacie skutkowało brakiem wiary w skuteczność szczepionek przeciwko COVID-19 (i równoczesnym przekonaniem o ich szkodliwości). Dodatkowym paliwem dla fake newsów stały się popularne stereotypy, pogłębiające nieufność (choćby do uchodźców), generujące nienawiść. I w końcu, medialne obrazy wojny w wielu przypadkach „znieczuliły” odbiorców, czy też stanowiły element wojny hybrydowej, skutecznie wprowadzając niepokój w społeczeństwie.

- Postawiłam przed sobą następujące pytania badawcze:
- W jaki sposób media przedstawiają kryzysy? Jak prowadzone są dyskusje na ich temat w mediach społecznościowych?

- Jak fake newsy oraz technologia deepfake wpływają na emocje użytkowników mediów? W jaki sposób ich „zapalają”, na czym polega „iskra”?
- Jaka jest rola sztucznej inteligencji w działaniach dezinformacyjnych?
- W jaki sposób dochodzi do rozkładu poszczególnych emocji w przypadku tematów kontrowersyjnych?
- Jakie zabiegi językowe i wizualne mają wpływ na zmianę nastrojów opinii publicznej?¹

Do wykorzystywanych metod badawczych będą należeć: przegląd literatury, analiza treści, analiza sentymentu (wydźwięku) oraz analiza materiałów wizualnych.

Swoje rozważania ujęłam w czterech częściach, czternastu rozdziałach. Pierwsza z nich poświęcona będzie wyjaśnieniu najważniejszych pojęć, do których należą: „kryzys”, „dezinformacja”, „fake news” i „postprawda”, „sztuczna inteligencja” oraz „technologia deepfake”, „analiza sentymentu” (wraz z wykorzystywanymi narzędziami). W drugiej części książki chciałam pochylić się nad tematem szczepień przeciwko COVID-19. Choć pandemia oficjalnie się skończyła, chciałam poddać analizie i wyróżnić najważniejsze mechanizmy mediów (które w dobie postprawdy stają się coraz bardziej wyrafinowane). Rozpocznę od wprowadzenia teoretycznego do zagadnienia szczepień przeciwko COVID-19. W dalszej kolejności skoncentruję się na mechanizmach obecnych w mediach, wpływających na świadomość wakcynacji, działaniach ruchów antyszczepionkowych, ponad-

¹ Najprościej rzecz ujmując to „opinia społeczeństwa lub jej części na jakiś temat”. Zob. *Opinia publiczna*. W: *Słownik języka polskiego PWN*. <https://sjp.pwn.pl/sjp/opinia-publiczna;3032338.html> [dostęp: 8.12.2022].

to zanalizuję popularne fake newsy oraz ich wyraźne ślady w komentarzach internautów.

Trzecia część książki poświęcona będzie kryzysowi migracyjnemu. W rozdziale *Problematyka migracji* wyjaśnię kulturowe i społeczne fundamenty tego procesu, kwestię stereotypów, która zarówno rodzi fake newsy, jak i generuje postawy negatywne u strony „przyjmującej”. Dalej odtworzę zarys początków kryzysu migracyjnego w Europie, opiszę najważniejsze punkty kryzysu na granicy polsko-białoruskiej oraz kwestię uchodźców wojennych z Ukrainy. W kolejnych rozdziałach pochylę się nad sposobami obrazowania migrantów w mediach (*Ten „Inny”...*), zanalizuję dominujące fake newsy ich dotyczące i z pomocą narzędzi infrastruktury CLARIN przeprowadzę analizę wydźwięku wybranych dyskusji na platformie Reddit.

Temat wojen w Ukrainie i Strefie Gazy zostanie poddany refleksji w ostatniej, czwartej, części. Pochylę się nad najważniejszymi definicjami wojny, spróbuję spojrzeć na nią z różnych perspektyw: opiszę jej kulturowe fundamenty, przedstawię przyczyny konfliktu rosyjsko-ukraińskiego oraz izraelsko-palestyńskiego. W rozdziale *Śmierć na żywo – medialne obrazy wojny* zanalizuję sposoby prezentacji wojny na przykładzie I wojny światowej oraz wojny w Wietnamie (fotografia kontra przekaz telewizyjny). Kolejno, poruszę kwestię voyeuryzmu medialnego w konfrontacji z problemem „śmierci na żywo”, zajmuję się także *Obrazowaniem bólu i przemocy*, by skoncentrować się na *Postprawdzie wojny* (analizując fake newsy i produkcje spod znaku deepfake). Na koniec, podobnie jak w przypadku części dotyczącej mi-

gracji, przeprowadzę analizę wydźwięku wybranych materiałów na Reddicie.

PS. W czasie lektury książki warto mieć przy sobie ulubione urządzenie mobilne – linki do materiałów wizualnych, wzbogacających treść książki, przygotowałam w formie kodów QR. Po ich zeskanowaniu otworzy się źródło grafiki lub klipu na portalu YouTube.

Indeks nazw osobowych

- Abbasi Mohsin Manshad 87,
361
- Adjer Henry 59, 361
- Ahmad Tanvir 191, 361
- Ahmed Abiy 281
- Aksamit Dariusz 124, 361
- al-Asad Baszar 208, 296
- Aleksandrowicz Tomasz R. 31,
361
- Aliaga Lazarte Eyner Arturo
191, 361
- Al-Jafarawi Saleh 321, 322
- Allen Craig 303, 304, 305, 362
- Alpaydin E. 50, 362
- Al-Taani Ahmad T. 83, 373
- Amlicki Norbert 179, 362
- Anderson K.E. 56, 362
- Arkadiusz J. 254, 257, 260, 263,
266, 339, 342, 345, 348, 351,
354, 362
- Armbruster Jörg 208, 362
- Artsrouni Georges 82
- Asimov Isaac 141, 362
- Baccianella Stefano 88, 363
- Baig Rachel 329, 363
- Baker John 131
- Bąkowicz Katarzyna 40, 129,
363
- Balcerowicz Bolesław 279
- Balicki Janusz 207, 208, 363, 370,
377, 389
- Baran Violetta 183, 363
- Barański Łukasz 282, 285, 286,
363
- Barbaro Paolo 385
- Baudrillard Jean 9, 67, 68, 310,
311, 363
- Bauman Zygmunt 227, 363
- Bażyńska-Chojnacka Katarzy-
na 367
- Beckham David 70

Indeks nazw osobowych

- Bednarek Joanna 386
Belluz Julia 138, 364
Beltiukov Anatoly 87, 361
Bengio Yoshua 51, 370
Berg Rick 364
Beri Aditya 88, 364
Bernatowicz Małgorzata 374
Best Steven 307, 364
Białas Wojciech 368
Bielawski Radosław 35, 364
Biller-Andorno Nikola 152, 369
Björck Albena 21, 364
Blackburn Jeremy 394
Bodziany Marek 25, 364
Bognar Éva 230, 232, 388
Boltanski Luc 312, 364
Borden Jonathan 190, 371
Boring Edwin G. 108, 364
Bouazizi Mohamed 208
Brodsky Angela N. 158, 364
Brooks Ernest 304, 305
Brothers Caroline 302, 365
Brzeski Rafał 220, 365
Brzozowski Tomasz Tadeusz
24, 365
Buchanan Bruce G. 49, 365
Bufacchi Vittorio 45, 365
Burnett John J. 20, 365
Burshtein Sheldon 365
Butcher Paul 233, 235, 381
Calnan Michael 104, 106, 368
Caplan Arthur L. 102, 365
Caponigro Jeffrey R. 19, 365
Carrasco-Polaino Rafael 109,
365
Cassimon Danny 383
Castles Stephen 365
Caulfield Timothy 114, 366
Cavalli Francesco 59, 361
Cezar Juliusz 38
Chawziuk Tadeusz 366
Chojnacki Piotr 367
Chomsky Noam 84
Cichowicz Augustyn 366
Cimoszewicz Włodzimierz 26
Clausewitz Carl von 273, 274,
278, 279, 366
Cole Samantha 59, 366
Contamine Philip 279
Courville Aaron 51, 370
Crawford Kate 79, 366
Cruise Tom 59
Cullen Laurence 59, 361
Cymbor P. 319, 366
Czaja Jan 203, 366
Czerwiński Kazimierz 207, 366
Dąbrowska Ilona 367
Dąbrowski Paweł 387
Daelemans Walter 88, 367

- Dali Salvador 60
 De Smedt T. 88, 367
 Deer Brian 135, 367
 Delvenne Jean-Charles 251,
 378
 Denecke Kerstin 87, 367
 Dewitz Bodo von 304
 Dignum Virginia 53, 367
 Dobek-Ostrowska Bogusława
 371, 384, 389
 Donald Trump 43, 44, 45, 228
 Donovan Joan 63, 382
 Douglass Tom 104, 106, 368
 Dover Robert M. 334, 368
 Drabarek Anna 204, 368
 Duda R.O. 49, 365
 Dunphy Dexter C. 86, 388
- Ekman Paul 77, 79, 80, 93, 368
 Engelen Peter-Jan 383
 Esuli Andrea 88, 363
- Farhadloo M. 86, 88, 369
 Fearn-Banks Kathleen 18, 369
 Fiedor Marian 366
 Filimowicz M. 378, 388
 Fraszka Bartosz 214, 369
 Frisch Morten 138, 139, 372
 Furdal Antoni 376
 Gadomska Alicja 369
- Gal Gadot 59
 Gałuszka Aleksandra 78, 369
 Geertz Clifford 112, 369
 Germani Federico 152, 369
 Ghebreyesus Tedros Adhanom
 148
 Ghiglieri Michael P. 273, 369
 Gillin Joshua 370
 Głowacka Dorota 73, 370
 Goban-Klas Tomasz 125
 Goldberg D.E. 51, 370
 Goodfellow Ian 51, 370
 Grabowski Tomasz 37, 370
 Grabowski Tomasz W. 376
 Graf Sylvie 224
 Grammer R. 229, 370
 Grenda Bogdan 35, 364
 Griffin Michael 303, 370
 Grosfeld Jan 205, 370
 Grynberg Mikołaj 217, 371
 Grzegorzczak Adam 26, 371
 Grzywińska Ilona 190, 371
 Gupta Anuj 82, 85, 391
- Halevy Alon 62, 371
 Hallin Daniel 306, 371
 Hansen Jørgen Vinsløv 138, 139,
 372
 Harwell Drew 63, 371
 Hassan Steven 149, 150, 152, 371

Indeks nazw osobowych

- Hatzivassiloglou Vasileios 86,
87
- Helman Alicja 393
- Hermann Charles F. 19, 371
- Hockett Charles 84, 371
- Hoffman Frank 221
- Hong Dian 356, 377
- Hotez Peter J. 365, 372
- Huebner Andrew 305, 372
- Hughes J.J. 54, 372
- Hviid Anders 138, 139, 372
- Hwaszcz Krzysztof 86, 372
- Ireton Cherilyn 37, 372
- Janjua Muhammad Umar 384
- Janukowycz Wiktor 283, 286,
287, 289
- Jemielniak Dariusz 117, 119, 373
- Jenner Edward 131, 132, 134
- Johri Prashant 83, 373
- Jordan M.I. 53, 373
- Kaczorowska-Spychalska Do-
minika 190, 191, 373
- Kalinowska Dorota 124, 373
- Kamilewicz-Rucińska Danuta
374
- Kamińska Jolanta 177, 374
- Karasapan Omer 212, 374
- Kaszulanic Magdalena 161
- Keen Andrew 271, 374
- Kellner Douglas 307, 364
- Kelm Hanna 201, 374
- Keyes Ralph 42
- Kędzierski Robert 362
- Khatri Sunil K. 83, 373
- Kitayama S. 393
- Kleinmann Arthur 312, 374
- Kleinmann Joan 312, 374
- Kleopatra 38
- Klepka Rafał 300, 374
- Klepper David 374
- Koc Leon Wacław 366
- Kocoń Jan 188, 254, 257, 260, 263,
266, 339, 342, 345, 348, 351,
354, 362, 375, 383
- Komendatova Nadejda 190, 391
- Konopka Maria Nowina 87, 375
- Kopaliński Władysław 375
- Kordonska Oleksandra 374
- Kordonski Roman 374
- Korniejenko Agnieszka 285, 375
- Kot Radosław 376
- Kotok Aleksander 131, 375
- Kourtellis Nicolas 394
- Kowalska Elżbieta 235, 379
- Kowalska-Chrzanowska Mał-
gorzata 375
- Krawczyk Ewa 133, 139, 375

- Krempovych Yaroslav 117, 119,
373
Królak Sławomir 363
Krysiński Przemysław 375
Kubiak K. 371
Kucharski Jarosław 41, 376
Kunczik Michael 128, 376
Kuś Katarzyna 78, 376
Kwiecień Elżbieta 108, 387
- Lakomy Mirosław 376
Lambiotte Renaud 251, 378
Leciejewicz Lech 198, 376
Lee Dami 376
Lee Wenke 58, 379
Lees R. 376
Leszczyński Ryszard 22, 376
Linden van der Sander 10, 360,
376
Linehan Conor 326, 328, 390
Linke Uli 374
Lipski Stanisław 22, 376
Little Lora 135
Livingstone Smith David 270,
277, 377
Lovett David 19, 387
Lu Dan 356, 377
- Łachmacka-Kemona A. 380
Łaziński Marek 41, 42, 377
Łodziński Sławomir 204, 225,
377
Łódzki Bartłomiej 371
Łotman Jurij 27, 377
Łotocki Łukasz 209, 377
Łoziński Jerzy 376
Łukaszenka Aleksander 213,
214
Łukowski Wojciech 376
- MacDonald E. 377
Maciejewski Jakub 216, 221, 377
Maddocks S. 67, 378
Maher Sean 378
Majdan Paweł 35, 364
Majumder Bodhisattwa 82, 85,
391
Małecki Łukasz 315, 316, 378
Mandelbaum Michael 306, 378
Marek Antoniusz 38
Markowska-Manista Urszula
368, 382
Markus H.R. 393
Martin-Cardaba Miguel-Angel
109, 365
McCarthy John 47, 384
McClancy Kathleen 306, 378
McCombs Maxwell 125, 378
McIntyre Lee 44, 378
Medina Leslie M. 127, 378

Indeks nazw osobowych

- Medvedev Alexey N. 251, 378
Mehta Pooja 89, 378
Melbye Mads 138, 139, 372
Mereżka Oleksander 329
Merten Klaus 378
Michel Charles 214
Mieczkowski Piotr 235, 379
Miłkowski Piotr 188, 375
Mincer Weronika 363
Mirjalili Seyedali 191, 361
Mirsky Yisroel 58, 379
Mitchell T.M. 53, 373
Mitroff Ian I. 19, 379
Młynarczyk Ksenia 254, 257,
260, 263, 266, 339, 342,
345, 348, 351, 354, 383
Mnookin Seth 111, 135, 379
Molga Tomasz 160, 379
Moritz Andreas 132, 380
Mrozek-Dumanowska Anna
192, 292, 380
Mrozowski Maciej 9, 308, 380
Murphy Gillian 326, 328, 390
Mustaqeem Al. Syraat 380

Nadolska Jadwiga 380
Nadolski Marek 198, 199, 380
Naftali Hananya 321
Nawrat Allie 381
Necel Wojciech 370, 377, 389

Neidhardt Alberto-Horst 233,
235, 381
Nichols Bill 308, 381
Niedzielski Lech 380, 384
Noelle-Neumann Elisabeth
128, 381
Nolting Tobias 376, 379
Norvig Peter 49, 50, 61, 62, 371,
386

Obama Barack 59
Ogonowska Agnieszka 309, 311,
382, 388
Oktawian 38
Oldcorn Roger 19, 382
Olzacka Elżbieta 277, 279, 382
Ortega y Gasset José 25, 382
Orzeł Barbara 112, 382
Ostaszewski Jacek 393
Oświecimski Konrad 376
Otwinowski Wiesław 382

Pandya Sharnil 89, 378
Pang Bo 202
Papacharissi Zizi 392
Paris Britt 63, 382
Pasamonik Barbara 203, 204,
223, 224, 226, 227, 228, 368,
382
Patrini Giorgio 59, 361

- Paul Kari 382
 Pawlak C. 383
 Peele Jordan 59
 Pelosi Nancy 63, 64
 Peplowski A. 383
 Pereira Fernando 62, 371
 Peters Linda 383
 Piasecki Maciej 254, 257, 260,
 263, 266, 339, 342, 345, 348,
 351, 354, 362, 383
 Piekarz Michał 300, 374
 Pieskow Dmitrij 116
 Pisarek Walery 383
 Plutchik Robert 79, 80, 93, 383
 Podlecki Mateusz 383
 Pohl Aleksandra 376
 Posetti Julie 37, 372
 Postman Neil 380, 384
 Pracki Marcin 375
 Price Ned 115
 Psaki Jen 115
 Putin Władimir 168, 221, 258,
 286, 316, 327, 328, 340
 Pyzikowska Anna 125, 126, 384

 Qadir Junaid 384
 Qayyum Adnan 384

 Rabin Icchak 294
 Radłowska Justyna 291, 292, 384

 Reginia-Zacharski Jacek 289,
 384
 Rid Thomas 35, 384
 Rifkin Jeremy 54, 384
 Roberts Hilary 303
 Rodriguez Janette R. 127, 378
 Rolland E. 86, 88, 369
 Rorty Richard 42
 Roscoe Paul 274, 385
 Rosińska Klaudia 43, 385
 Rowley William 134
 Różanowski K. 47, 385
 Russell James 393
 Russell Stuart J. 49, 50, 386
 Russell Tonya 142, 386
 Ruszkiewicz S. 168, 386
 Rytel Alicja 75, 386

 Sabharwal Munish 82, 83, 373
 Sardarizadeh Shayan 319, 320,
 395
 Sarkis Stephanie 141, 386
 Sarmiento Philip J. 127, 378
 Scarry Elaine 313, 386
 Schoener Franciszek 366
 Schwarcz Joe 143, 387
 Sebastiani Fabrizio 88, 363
 Shakespeare William 9, 387
 Shannon Claude E. 49, 387
 Shaw Donald 125, 378

Indeks nazw osobowych

- Shepherd Marshall 142, 387
Sher Falak 384
Sirivianos Michael 394
Slatter Stuart 19, 387
Ślupczyński Tomasz 50, 387
Słowiecka Aleksandra 108, 387
Smirnova Julia 236
Smith Danielle Taana 374
Smith M. 86, 388
Sowa P. 172, 387
Spayd L. 141, 387
Starzyńska-Rosiecka D. 161,
162, 388
Stawarz Paweł 380
Stoch Magdalena 123, 388
Stomma Ludwik 274, 388
Stone Philip 86, 388
Strzelczyk J. 198, 388
Surana Harshit 82, 85, 391
Suying Dymples Leong 58,
388
Szakacs Judit 230, 232, 388
Szczęsna Emilia 128, 389
Szumańska Małgorzata 73,
370
Szymielewicz Katarzyna 73,
370
Ściubisz Małgorzata 147, 389
Ślęzak Monika 206, 207, 389
Tanalska-Dulęba Anna 369
Tendera-Właszczuk Helena
201, 374
Tesich Steve 42
Thießen Ansgar 376, 379
Tomanek Krzysztof 87, 389
Topolska-Ghariani Katarzyna
374
Troyanskii Peter 82
Tryl Fabian 384
Turing Alan 48, 49, 83, 390
Turney Peter 86
Twomey John Joseph 326,
328, 390
Unterschuetz Alicja 395
Vajjala Sowmya 82, 85, 391
Van Reenen J. 53, 391
Vaugham B.J. 391
Vicari Rosa 190, 391
Villar-Cirujano Ernesto 109,
365
Virilio Paul 29, 391
Wachowicz Mikołaj Juliusz 32,
391
Wahl-Jorgensen Karin 355, 392
Wakefield Andrew 103, 133, 135,
137, 138, 139

Indeks nazw osobowych

- Walecka-Rynduch A. 388
Walter Jan D. 237, 333, 392
Wanta Wayne 371
Wargacki Stanisław A. 392
Watts Nicola 40, 392
Westerlund Mika 69, 392
Węc Klaudia 366
Wiebe Jayne 86
Wierzbicka Anna 80, 81, 93,
393
Wirthumer-Hoche Christy
117
Wojtaszczyk Konstanty A.
380
Wolska Dorota 369
Worth Sol 393
Woźniakowski Henryk 382
Woźny Aleksander 26, 28, 393
Wróblewski Ryszard 23, 393
Wyrwał Marcin 270, 394
Wysłocka Elżbieta 18, 394
Wysoczański Włodzimierz 376,
388
Zannettou Savvas 394
Zaśko-Zielińska Monika 188,
254, 257, 260, 263, 266, 339,
342, 345, 348, 351, 354, 362,
375
Zdanowicz Mieczysława 213,
394
Zdanowski Jerzy 292, 380
Zdziarski Paweł 185, 186, 395
Zełenski Wołodymyr 315, 326,
327
Zipfel Astrid 128, 376
Zubel Maciej 175, 395
Zuboff Shoshana 356, 395
Żyłko Bogusław 377

Barbara Orzeł

**Crises, Media and Emotions
Modelling Public Sentiment in the Age of Fake News
and Artificial Intelligence**

S u m m a r y

The book analyses current crises in the media from the perspective of mood modelling through appropriately crafted disinformation activities (largely using artificial intelligence). The reflections on this subject are included in fourteen chapters, organised in four parts. In the introduction, the author poses the following research questions: How do the media portray crises?; How are discussions about them conducted on social media?; How do fake news and deepfake technology affect the emotions of media users?; How do they 'ignite' them, what is the 'spark'?; What is the role of artificial intelligence in disinformation activities?; How does the breakdown of individual emotions occur in the case of controversial topics?; What linguistic and visual devices have the effect of changing public sentiment?

The first part of the book, which collects the most important theoretical and terminological findings, begins by recalling the most important definitions of crises, their typology and introductory remarks on the role of the media during critical situations. The author further proceeds to describe disinformation, its history, types and the differences between disinformation and propaganda. She also introduces the concepts of fake news and post-truth, their etymology and the growing

interest in these phenomena. The third chapter is devoted to artificial intelligence and deepfake technology – providing an overview of the history and programming capabilities of AI, the prospects for its development, and a detailed analysis of deepfake technology, its categorisation, abuse and attempts to protect against its negative effects. Subsequent sections explain what sentiment analysis is, present emotion classifications, natural language processing (NLP), the objectives of the CLARIN European Research Infrastructure and the sentiment analysis services offered.

In the second part of the work, the author has decided to explore the issue of the COVID-19 vaccination controversy. This part of the book begins with an introductory chapter on vaccines, with the author explaining how they work and how they affect trust in science. The sixth chapter – titled *Kontrowersje wokół szczepień* [Vaccine Controversy] is an analysis of media mechanisms in the era of pandemics, pseudo-theories, disinformation on social networks and ways to combat fake news. The author looks at popular theories in communication science – agenda setting theory and Elisabeth Noelle-Neumann’s ‘spiral of silence hypothesis’. Next, the reader is introduced to the history of the anti-vaccine movements, the eristic tricks and linguistic devices used by their representatives and the role of social media in amplifying their message. The last chapter in this section is devoted to the analysis of opinions on controversial topics related to vaccination – here, with the help of content analysis, the author examined the comments posted under the articles and the distribution of emotions (thanks to the Sentemo and Sentiment apps). The postscript deals with the use of artificial intelligence to protect against fake news.

The third part of the monograph focuses on the problem of migration. It begins with a chapter on the social and cultural aspects of migration, explaining the differences between migrants and refugees, reflecting on the stereotype of a Muslim, describing the origins of the migration crisis in Europe and the problem of migrant integration. The tenth chapter takes up the issue of stereotypes up to the specific crisis on the Polish-Belarusian border and the situation of refugees from Ukraine. It goes on to analyse the most popular fake news concerning refugees (both from Arab and African countries and refugees from Ukraine), and describes ways of strengthening the public's resistance to disinformation. The chapter presents the related public sentiment (five selected discussions were analysed using the Sentiment tool). The chapter, in turn, begins with a reflection on the selection of material for interpretation and justifies the choice of the Reddit website as a source of material for sentiment analysis.

The last part of the book focuses on wars (in Ukraine and Gaza). It defines war as a socio-cultural phenomenon, analyses the causes of wars and the genesis of current armed conflicts (the author also devotes much space to the causes of the Russian-Ukrainian and Palestinian-Israeli conflicts). The focus here is on definitions and perspectives of war, its cultural underpinnings, the causes of the Russian-Ukrainian and Israeli-Palestinian conflicts. The chapter presents the role of the media in the perception of armed conflicts, the history of war photography (during the First World War), television (in the case of the Vietnam conflict), which made it possible to touch upon media voyeurism, the depiction of pain and violence and post-truth in the context of war (including the increasingly popular deep fakes). This section concludes with an analysis of the sentiment of selected discussions on the Reddit

Summary

platform regarding the conflicts in Ukraine and Gaza (the analysis via the Sentiment tool concerned six selected debates), with observations on the distribution of public reactions and sentiment.

The conclusion sums up the entire book; attention has been paid to the reality shaped by emotional platforms and the impact of disinformation on contemporary society. Here, the author once again summarises the research questions posed at the beginning of the work.

Redaktor
Katarzyna Więckowska

Projekt okładki, opracowanie graficzne serii
Tomasz Kipka

W projekcie okładki wykorzystano motyw z autorskiego plakatu
Wake Up! / Fake News (2020)

Redakcja techniczna, łamanie
Paulina Dubiel

Korekta
Marzena Marczyk

Redaktor inicjujący
Przemysław Pieniążek

Nota copyrightowa obowiązująca do 31.03.2026
Copyright © 2025 by Wydawnictwo Uniwersytetu Śląskiego
Wszelkie prawa zastrzeżone

Sprzymyamy otwartej nauce

Od 1.04.2026 publikacja dostępna na licencji Creative Commons
Uznanie autorstwa-Na tych samych warunkach 4.0 Międzynarodowe (CC BY-SA 4.0)

 <https://orcid.org/0000-0001-7298-3155>
Orzeł, Barbara
Kryzysy, media i emocje : modelowanie nastrojów
opinii publicznej w dobie fake newsów i sztucznej
inteligencji / Barbara Orzeł. – Wydanie I. –
Katowice : Wydawnictwo Uniwersytetu Śląskiego,
2025. – (Oikos : komparatystyka literacka
i kulturowa ; 6)

<https://doi.org/10.31261/PN.4237>

ISBN 978-83-226-4461-4

(wersja drukowana)

ISBN 978-83-226-4462-1

(wersja elektroniczna)

ISSN 2720-1104

Wydawca

Wydawnictwo Uniwersytetu Śląskiego

ul. Bankowa 12B, 40-007 Katowice

<https://wydawnictwo.us.edu.pl>

e-mail: wydawnictwo@us.edu.pl

Wydanie I. Liczba arkuszy drukarskich: 25,75. Liczba arkuszy wydawniczych: 17,0. PN 4237.
Cena 84,90 zł (w tym VAT). Publikację wydrukowano na papierze Munken Lynx 100 g,
vol. 1.13. Do składu użyto krojów pisma Poppins oraz Rowan. Druk i oprawę wykonano
w drukarni volumina.pl Sp. z o.o. (ul. Księcia Witolda 7–9, 71-063 Szczecin)

Oikos, jako zadanie dla poszukiwań komparatystycznych, wiąże miejsce z byciem na uboczu, w ruchu oddalania się od centrum i pochoptnej wiedzy/władzy, jest powrotem do doświadczenia tego, co bliskie i dalekie jednocześnie, w obliczu splątanych okoliczności, w których jest konstruowana nasza tożsamość.

OIKOS

W jaki sposób media przedstawiają kryzysy? Jak fake newsy oraz technologia deepfake wpływają na emocje użytkowników mediów? Jaka jest rola sztucznej inteligencji w działaniach dezinformacyjnych? Jakie zabiegi językowe i wizualne mają wpływ na zmianę nastrojów opinii publicznej? To tylko nieliczne pytania, na które próbuje odpowiedzieć najnowsza książka Barbary Orzeł o „świecie, który wypadł z formy”, o tematach kryzysowych, które „zasilane” kontrowersją, fake newsami i algorytmami sztucznej inteligencji, wzbudzają określone emocje. A emocje, jak wiemy, znakomicie się sprzedają...

Patronat

Polskie Towarzystwo
Badań nad Filmem i Mediami

ISSN 2720-1104

Cena 84,90 zł (w tym VAT)

ISBN 978-83-226-4462-1

9 788322 644621

Więcej o książce

